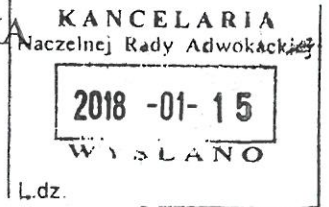

NACZELNA RADA ADWOKACKA

ul. Świętojerska 16, 00-202 Warszawa
tel. 22 505 25 00, 22 505 25 01, fax 22 505 25 08
e-mail: nra@nra.pl www.nra.pl

Warszawa, dnia 10 stycznia 2018 r.

Pan

Adam Podgórski

Zastępca Szefa

Kancelarii Sejmu RP

Dot. GMS-WP-173-281/17
GMS-WP-173-304/17

NRA.12-SM-1.231.2017
NRA.12-SM-1.232.2017

W odpowiedzi na pisma z dnia 15 listopada 2017 r. oraz z dnia 27 listopada 2017 r. uprzejmie przesyłam opinie Naczelnej Rady Adwokackiej do: poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz niektórych innych ustaw wraz z autopoprawką (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Krzysztof Czabański) oraz do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz niektórych innych ustaw (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Paweł Suski) przygotowane przez adw. Karolinę Kuszlewicz.

adw. prof. dr hab. Maciej Gutowski

Przewodniczący Komisji Legislacyjnej
Naczelnej Rady Adwokackiej

GMS- WP – 173 – 281/17

Opinia do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz niektórych innych ustaw

Poniżej zaprezentowana zostaje opinia dotycząca poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz niektórych innych ustaw (zwanego dalej „projektem” bądź „projektem ustawy”), którego przedstawicielem wnioskodawców jest pan poseł Krzysztof Czabański.

Zaproponowane w projekcie kierunki zmian zmierzają do szerszej realizacji zasady humanitarnego traktowania zwierząt, wyrażonej w art. 5 uoz, co należy ocenić pozytywnie. Jednocześnie jednak, w ocenie Komisji Legislacyjnej przy Naczelnej Radzie Adwokackiej, projekt wymaga wprowadzenia szeregu poprawek o charakterze redakcyjnym, językowym i merytorycznym.

Zgodzić należy się, że ustawa z dnia 21 sierpnia 1997r. o ochronie zwierząt (dalej również jako „uoz”), obowiązująca od 20 lat, wymaga zmian, uwzględniających dotychczasową praktykę i doświadczenia w zakresie prawnej ochrony zwierząt. Poniżej zwrócono uwagę na kwestie, wymagające w ocenie Komisji Legislacyjnej przy NRA, dokonania korekt, w szczególności w odniesieniu do:

- projektowanej zmiany w art. 4 pkt 16 uoz, gdzie mowa o „całości spadku”, zamiast „całości spadku”;
- projektowanych art. 4 pkt 26 i pkt 27, które zakładają wprowadzenie nowych definicji do ustawy o ochronie zwierząt, tj. definicji „psa rasowego” i „kota rasowego”. Wątpliwości budzi budowanie tzw. definicji legalnej w ustawie poprzez odniesienie się do rejestracji w wybranych organizacjach kynologicznych, tj. Federation Cynologique Internetaionale (FCI) lub Alianz Canine Worldwide (ACW) – w przypadku psów, World Cat Federation (WCF), Federation Internetaionale Feline (FIFe), The Internetaional Cat Association (TICA) lub Felinefederation Europe (FFE) – w przypadku kotów. Podkreślić bowiem należy, że ustawodawca w Polsce nie ma wpływu na brzmienie dokumentów regulujących działalność tych organizacji, co oznacza, że **definicja ustawowa zbudowana jest w oparciu o standardy, na które polski prawodawca nie ma wpływu.**
- projektowanego przepisu art. 4 pkt 30 uoz, w którym wskutek błędu interpunkcyjnego w postaci braku przecinka zwrot „z dostępem do światła dziennego” przynależy aktualnie do „pomieszczenia mieszkalnego”, podczas, gdy Komisja Legislacyjna przy NRA zakłada, że **oczywistą intencją Projektodawcy jest zagwarantowanie zwierzęciu dostępu do światła dziennego w kojcu.** Przepis należy zatem uzupełnić o przecinek w następujący sposób:” (...) przestrzeń przeznaczoną do utrzymywania psa poza pomieszczeniem mieszkalnym, z dostępem do światła dziennego”.

W przypadku uchwalenia przepisu w aktualnym brzmieniu, ustawa nie gwarantowałaby zwierzęciu przebywającemu w kojcu – dostępu do światła dziennego;

- projektowanego art. 4 pkt 31 uoz – przepis wprowadza definicję kolczatki, określając, że jest nią „metalowa obraza”. Zawężenie definicji wyłącznie do materiału metalowego spowoduje, że nie będzie się w jej zakresie mieścić kolczatka, której część wykonana jest np. ze skóry;
- projektowanego art. 6 ust. 2 pkt 10, który wymaga ujednolicenia przepisu do zwierzęcia w liczbie pojedynczej albo zwierząt w liczbie mnogiej;
- projektowanego art. 6 ust. 2 pkt 18 - projekt eliminuje błąd językowy i logiczny w obowiązującej ustawie, który aktualnie polega na wskazaniu w przepisie, że ryby powinny być transportowane lub przetrzymywane *w celu sprzedaży w dostatecznej ilości wody, uniemożliwiającej oddychanie*. Oczywiście jest, że w przepisie powinna być mowa o ilości wody, która oddychanie umożliwia, nie zaś uniemożliwia, jak jest dotychczas, zatem zmianę w tym zakresie ocenić należy pozytywnie;

Jednocześnie, poza tą poprawką natury językowej, Projektodawca proponuje również zmianę przepisu w zakresie merytorycznym, co do której należy wyrazić wątpliwości. W ocenie Komisji Legislacyjnej przy Naczelnej Radzie Adwokackiej **proponowane nowe brzmienie art. 6 ust. 2 pkt 18 uoz nadal pozostaje niewystarczające dla skutecznej ochrony ryb przed niehumanitarnym traktowaniem**. Stanowi, że przestępstwem jest *transport żywych ryb lub ich przetrzymywanie bez dostatecznej ilości wody umożliwiającej oddychanie zapewniającej dobrostan*. W pierwszej kolejności zwrócić należy uwagę na konieczność wprowadzenia przecinka, po słowie „oddychanie”. Niezależnie jednak od poprawki o charakterze interpunkcyjnym, wskazać należy na potrzebę doprecyzowania przepisu. Istnieje obawa, że odniesienie się przez Projektodawcę do „dobrostanu”, który jest określeniem o charakterze ogólnym, niezdefiniowanym w ustawie, otworzy ponownie pole do rozszerzającej interpretacji tego przepisu.

Warto przypomnieć, że przepis art. 6 ust. 2 pkt 18 uoz przez wiele lat budził spory interpretacyjne. Podkreślić należy, że nawet mimo aktualnie obowiązującego przepisu art. 6 ust. 2 pkt 18, który wprost wskazuje na obowiązek trzymania ryb w wodzie, w stosunku do karpi przez lata przestępstwo z art. 35 ust 1a uoz (znęcania nad zwierzętami) nie było skutecznie ścigane. W orzeczeniu z 13.12.2016r. Sąd Najwyższy wskazał na szereg błędów, popełnianych przez sądy w interpretacji art. 6 ust. 2 pkt 18, stwierdzając, że „*Powyższe wskazuje, że oba Sądy w sposób nieprawidłowy interpretują charakter prawny czynu zabronionego znęcania się nad zwierzętami z art. 35 ust. 1a ustawy w zakresie strony przedmiotowej tego czynu. Jednakże również rację ma skarżąca Fundacja, że w sposób niewłaściwy została scharakteryzowana przez Sądy strona podmiotowa tego przestępstwa*” (sygn. akt II KK 281/16). Dlatego, istotne jest, by przepis art. 6 ust. 2 pkt 18 zaprojektowany został w sposób wysoce precyzyjny, poprzez odwołanie się do ilości wody umożliwiającej oddychanie, całkowite zanurzenie oraz zachowanie naturalnej pozycji ciała ryby. W przywołanym wyżej orzeczeniu Sąd Najwyższy stwierdził, że „*Naturalnym środowiskiem ryb jest środowisko wodne, a więc zasadą winno być transportowanie, przetrzymywanie i przenoszenie ryb w środowisku wodnym, a więc takim, które zapewnia im właściwe warunki bytowania, czyli możliwość egzystencji, zgodnie z ich potrzebami gatunkowymi*”;

- projektowanego art. 6 ust. 2 pkt 20 uoz – istnieje potrzeba doprecyzowania tego przepisu poprzez wskazanie, że chodzi o brak dostępu zwierzęcia do pomieszczenia;
- projektowanego art. 6 ust. 2 pkt 21 uoz – zwrócić należy uwagę, że przestępstwo znęcania nad zwierzętami ze swojej zasady może być popełnione wyłącznie umyślnie. **Pomocne w tym kontekście pozostaje orzecznictwo Sądu Najwyższego.**

W wyroku z dnia z 16.11.2009r. Sąd Najwyższy stwierdził, że „znęcaniem jest więc każdy z wymienionych w art. 6 ust. 2 ustawy sposobów bezpośredniego postępowania w stosunku do zwierzęcia, które muszą być objęte zamiarem bezpośrednim sprawcy” (sygn. akt V KK 187/09). Również orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 13.12.2016r. stanowi, że „zamiar bezpośredni w zakresie tego przestępstwa winien być badany jednak w odniesieniu do samej czynności sprawczej, a nie woli zadania cierpień lub bólu zwierzęciu” (sygn. akt II KK 281/16);

- projektowanego art. 6 ust. 2 pkt 22 uoz – projektowany przepis jest przedmiotowo szerszy niż ogólna definicja znęcania nad zwierzętami zawarta w art. 6 ust. 2, zdanie wstępne. W ocenie Komisji Legislacyjnej przy NRA sam fakt zamontowania na elementach budynków, urządzeń mogących powodować zranienie lub okaleczenie ptaków nie spełnia ogólnych znamion przestępstwa znęcania nad zwierzętami, które wymagają wypełnienia znamiona zadawania lub dopuszczania do zadawania bólu lub cierpień zwierzętom. Powyższe oznacza, że **przestępstwo znęcania nad zwierzętami dotyczyć musi konkretnych zwierząt**, wobec których wyrządzona została krzywda. Montowanie urządzeń nie jest równoznaczne z tym, że w stosunku do konkretnych zwierząt zostały wypełnione w/w znamiona z art. 6 ust. 2, zdanie wstępne. Nie kwestionując słuszności zakazu montowania takowych urządzeń, wskazać należy, że umieszczenie tego zakazu w katalogu zachowań znęcania nad zwierzętami nie jest właściwe;
- projektowanego art. 7 ust. 1 pkt 1-3 – kwantyfikatory „lub” pomiędzy punktami 1-3 należy zamienić na kwantyfikatory „albo”, ponieważ w ocenie Komisji Legislacyjnej przy NRA, punkty te mają charakter rozłączny, tzn. wobec jednego zwierzęcia możliwe jest skorzystanie z tylko jednej konkretnej podstawy prawnej;
- projektowanego art. 7 ust. 1a uoz – wprowadzony do przepisu został tryb wnioskowy, jednak brak jest wskazania podmiotu uprawnionego do złożenia przedmiotowego wniosku;
- projektowanego art. 7 ust. 1c uoz – przepis powinien zostać uzupełniony o określenie, że zwierzę może zostać przekazane innej osobie prawnej (...). Aktualnie brak słowa „przekazane”;
- projektowanego art. 7 ust. 3a – uprawnienie przyznane w tym przepisie organizacji społecznej **powinno zostać ograniczone** tylko do takiej organizacji społecznej, której **statutowym celem działania jest ochrona zwierząt**. Aktualne brzmienie projektowanego przepisu przyznaje uprawnienie do żądania asysty każdej organizacji społecznej, również takiej, której statutowe cele nie są związane z ochroną zwierząt;
- projektowanego art. 9 ust. 1 – projekt zdecydowanie zmienia brzmienie art. 9 ust. 1, tym samym usuwając z uoz dotychczasowe wykroczenie, polegające m.in. na utrzymywaniu zwierzęcia bez odpowiedniej karmy i stałego dostępu do wody. Wskazać należy, że powyższe nie jest tożsame z czynem znęcania się nad zwierzętami, opisanym w art. 6 ust. 2 pkt 19 uoz – w tym zakresie Komisja Legislacyjna przy NRA nie podziela rozumowania Projektodawcy, wskazanego na stronie 32 w uzasadnieniu do projektu. W ocenie NRA usunięcie dotychczasowego brzmienia art. 9 ust. 1 i poprzestanie na art. 6 ust. 2 pkt 19 spowoduje, że stwierdzenie braku wody wobec danego zwierzęcia może pozostać poza możliwością ukarania. Zważyć należy, że **istnieje różnica pomiędzy zachowaniem opisanym w art. 9 ust. 1, tj. brakiem zapewnienia stałego dostępu do wody, a zachowaniem opisanym w art. 6 ust. 2 pkt 19, tj. pozbawieniem zwierzęcia wody przez okres wykraczający poza minimalne potrzeby danego zwierzęcia**, co uzasadnia gradację czynów zabronionych odpowiednio jako wykroczenia i jako przestępstwa;

- projektowanego art. 9 ust. 2 pkt 1 i 2 uoz – określa powierzchnię kojca w zależności od wysokości zwierzęcia. Pomiędzy punktami 1 i 2 pozostaje jednak luka, w której prawo nie uregulowało powierzchni kojca dla psa o wysokości od 50 centymetrów do mniej niż 51 cm, tj. np. 50,5 cm;
- projektowanego art. 9 ust. 5 – zmianie ulec mają dotychczasowe przepisy pozwalające na trzymanie psów na uwięzi, nie krótszej niż 3 metry, nie dłużej niż 12 godzin na dobę. Dzisiejsze przepisy z punktu widzenia ich egzekwowania są wadliwe, bowiem w praktyce trudno jest udowodnić, że dane zwierzę trzymane jest dłużej niż 12 godzin na dobę na uwięzi. Zmianę ocenić należy pozytywnie, jednak wątpliwości budzi ust. 5, zgodnie z którym *zwierzęciu domowemu utrzymywanemu w kojcu należy co najmniej dwa razy dziennie zapewnić możliwość ruchu poza kojcem*. Przepis ten ma charakter podobnie nieegzekwowalny, jak dzisiejszy art. 9 ust. 2 uoz;
- projektowanego art. 9b – przepis wprowadza obowiązek właściciela do zgłoszenia zaginięcia zwierzęcia domowego. Intencja powyższego przepisu jest słuszna, jednak zwrócić należy uwagę, że ten przepis to tzw. *lex imperfecta*, tzn. norma prawna pozbawiona sankcji. Ponadto projekt nakłada na właściciela lub opiekuna obowiązek podjęcia „innych działań w celu odnalezienia zwierzęcia”, nie precyzując o jakie działania chodzi;
- projektowanego art. 10 d uoz – przepis zawiera określenia, które powtarzają tę samą treść. Oczywistym jest, że „produkty pozyskane ze zwierząt domowych” są „produktami pochodzenia zwierzęcego”;
- projektowanego art. 15 ust. 1 oraz art. 17 ust. 5 uoz – wskazane przepisy wymagają wzajemnego doprecyzowania. Z treści art. 15 ust. 1 uoz wynika, że **zwierzęta mogą być wykorzystywane do tzw. celów widowiskowych**, zaś art. 17 ust. 5 wprowadza **zakaz organizowania i prowadzenia „podobnych widowisk lub pokazów, związanych z wykorzystaniem zwierząt w celach rozrywkowych”**. Oba przepisy odwołują się do widowisk z udziałem zwierząt, co będzie powodowało w praktyce trudności w ustaleniu, czy dane zachowanie jest dozwolone w świetle art. 15 ust. 1 uoz, czy zabronione na podstawie art. 17 ust. 5 uoz;
- projektowanego art. 34 ust. 3a – reguluje uprawnienie do przeprowadzenia tzw. uboju rytualnego. W ocenie Komisji Legislacyjnej przy NRA konieczna jest jednak poprawka do przepisu, ponieważ z jego aktualnego brzmienia wynika, że uprawnienie do uboju rytualnego odnosi się do potrzeb członków Rzeczypospolitej Polskiej, podczas, gdy zakładać należy, że chodziło o członków związków wyznaniowych o uregulowanej sytuacji prawnej funkcjonujących na terytorium RP;
- projektowanej zmiany w art. 35 ust. 1, ust. 1a i ust. 2 – zakłada podniesienie kar za przestępstwa przeciwko zwierzętom. Zgodzić się należy, że stopień surowości kary jest w pewnym stopniu odzwierciedleniem poziomu naganności danego czynu, jednocześnie jednak zwrócić należy uwagę, że sam fakt surowości kary nie jest wystarczającym narzędziem prewencyjnym w odniesieniu do przestępstw. Pierwszorzędne znaczenie ma jej nieuchronność. W celu poprawy poziomu ochrony zwierząt w Polsce, przestępstwa przeciwko zwierzętom powinny być przede wszystkim skutecznie ścigane;
- projektowanego art. 37f – NRA zwraca uwagę, że kwestia podmiotów uprawnionych do złożenia wniosku o ukaranie pozostaje uregulowana w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia. Zgodnie z art. 57 § 1 „Podstawę do wszczęcia postępowania stanowi wniosek o ukaranie złożony przez organ uprawniony do występowania w charakterze oskarżyciela publicznego w danej sprawie, a w wypadkach określonych w art. 27 uprawnienia pokrzywdzonego § 1 i 2 także wniosek złożony przez pokrzywdzonego”. Wskazane przepisy art. 27 § 1 i 2 w sposób

wyraźny określają sytuacje, w których wniosek o ukaranie może zostać złożony przez pokrzywdzonego, jako oskarżyciela posiłkowego;

- projektowanego art. 38 ust. 4 - kwantyfikatory „lub” pomiędzy punktami 1-3 należy zamienić na kwantyfikatory „albo”, ponieważ w ocenie Komisji Legislacyjnej przy NRA, punkty te mają charakter rozłączny, tzn. wobec jednego zwierzęcia możliwe jest skorzystanie z tylko jednej konkretnej podstawy prawnej;
- projektowanego art. 39 a uoz – co do zasady wszczęcie postępowania jest domeną uprawnionych do tego organów, które to wszczęcie może być zainicjowane w postępowaniu karnym – zawiadomieniem o podejrzeniu popełnienia przestępstwa albo wnioskiem o ściganie, w postępowaniu cywilnym wymaga złożenia pozwu w postępowaniu procesowym albo wniosku w postępowaniu nieprocesowym, w postępowaniu administracyjnym - odbywa się na wniosek lub z urzędu. Przykładem powyższego, zwrócić uwagę należy, że organizacje społeczne nie mogą posiadać uprawnień do wszczynania postępowań karnych - do tego powołane są organy ścigania;
- Art. 7 projektu ustawy – przepis przejściowy odnoszący się do zasad trzymania zwierząt na uwięzi. Przepis ten ustala warunki utrzymywania zwierząt domowych na uwięzi w okresie przejściowym, tj. od dnia wejścia w życie ustawy do dnia 1 sierpnia 2020r. Reguluje on jednak tylko kwestie długości uwięzi w okresie przejściowym, a nie odnosi się do czasu przebywania zwierzęcia na uwięzi, co może powodować rozbieżności interpretacyjne w stosowaniu tego przepisu.

Reasumując, projekt zmierza do znaczącej poprawy poziomu ochrony zwierząt w Polsce, jednak kluczowo istotne jest, by nowe przepisy były skuteczne w praktyce. W związku z tym, w ocenie Komisji Legislacyjnej NRA, konieczne jest przeprowadzenie dodatkowych prac nad projektem, uwzględniających korekty o charakterze redakcyjnym, interpunkcyjnym, legislacyjnym i merytorycznym.

Adw. Karolina Kuszlewicz
Komisja Legislacyjna przy Naczelnej Radzie Adwokackiej

adw. Karolina Kuszlewicz

Warszawa, dnia 08.01.2018r.

GMS- WP – 173 – 304/17

Opinia do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz niektórych innych ustaw

Poniżej przedstawiona zostaje opinia dotycząca poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz niektórych innych ustaw (zwanego dalej „projektem” bądź „projektem ustawy”), którego przedstawicielem wnioskodawców jest pan poseł Paweł Suski. Przedmiotowy projekt jest co do zasady projektem o tożsamej treści z przedstawionym NRA do zaopiniowania poselskim projektem ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz niektórych innych ustaw, którego przedstawicielem wnioskodawców jest pan poseł Krzysztof Czabański. Wobec faktu, że Naczelna Rada Adwokacka zaopiniowała również ostatni z wymienionych projektów, aktualnie przedstawione uwagi w dużej części pozostają tożsame z tymi, wyrażonymi w piśmie dot. GMS- WP – 173 – 281/17.

Zaproponowane w projekcie kierunki zmian zmierzają do szerszej realizacji zasady humanitarnego traktowania zwierząt, wyrażonej w art. 5 uoz, co należy ocenić pozytywnie. Jednocześnie jednak, w ocenie Komisji Legislacyjnej przy Naczelnej Radzie Adwokackiej, projekt wymaga wprowadzenia szeregu poprawek o charakterze redakcyjnym, językowym i merytorycznym.

Zgodzić należy się, że ustawa z dnia 21 sierpnia 1997r. o ochronie zwierząt (dalej również jako „uoz”), obowiązująca od 20 lat, wymaga zmian, uwzględniających dotychczasową praktykę i doświadczenia w zakresie prawnej ochrony zwierząt. Poniżej zwrócono uwagę na kwestie, wymagające w ocenie Komisji Legislacyjnej przy NRA dokonania korekt, w szczególności w odniesieniu do:

- projektowanej zmiany w art. 4 pkt 16 uoz, gdzie mowa o „całości spadku”, zamiast „całości spadku”;
- projektowanych art. 4 pkt 26 i pkt 27, które zakładają wprowadzenie nowych definicji do ustawy o ochronie zwierząt, tj. definicji „psa rasowego” i „kota rasowego”. Wątpliwości budzi budowanie tzw. definicji legalnej w ustawie poprzez odniesienie się do rejestracji w wybranych organizacjach kynologicznych, tj. Federation Cynologique Internetaionale (FCI) lub Alianz Canine Worldwide (ACW) – w przypadku psów, World Cat Federation (WCF), Federation Internetaionale Feline (FIFe), The Internetaional Cat Association (TICA) lub Felinefederatoin Europe (FFE) – w przypadku kotów. Podkreślić bowiem należy, że ustawodawca w Polsce nie ma wpływu na brzmienie dokumentów regulujących działalność tych organizacji, co oznacza, że **definicja ustawowa zbudowana jest w oparciu o standardy, na które polski prawodawca nie ma wpływu.**
- projektowanego przepisu art. 4 pkt 30 uoz, w którym wskutek błędu interpunkcyjnego w postaci braku przecinka zwrot „z dostępem do światła dziennego” przynależy

aktualnie do „pomieszczenia mieszkalnego”, podczas, gdy Komisja Legislacyjna przy NRA zakłada, że **oczywistą intencją Projektodawcy jest zagwarantowanie zwierzęciu dostępu do światła dziennego w kojcu**. Przepis należy zatem uzupełnić o przecinek w następujący sposób:” (...) przestrzeń przeznaczoną do utrzymywania psa poza pomieszczeniem mieszkalnym, z dostępem do światła dziennego”. W przypadku uchwalenia przepisu w aktualnym brzmieniu, ustawa nie gwarantowałaby zwierzęciu przebywającemu w kojcu – dostępu do światła dziennego;

- projektowanego art. 4 pkt 31 uoz – przepis wprowadza definicję kolczatki, określając, że jest nią „metalowa obraza”. Zawężenie definicji wyłącznie do materiału metalowego spowoduje, że nie będzie się w jej zakresie mieścić kolczatka, której część wykonana jest np. ze skóry;
- projektowanego art. 6 ust. 2 pkt 10, który wymaga ujednoczenia przepisu do zwierzęcia w liczbie pojedynczej albo zwierząt w liczbie mnogiej;
- projektowanego art. 6 ust. 2 pkt 18 - projekt eliminuje błąd językowy i logiczny w obowiązującej ustawie, który aktualnie polega na wskazaniu w przepisie, że ryby powinny być transportowane lub przetrzymywane *w celu sprzedaży w dostatecznej ilości wody, uniemożliwiającej oddychanie*. Oczywiście jest, że w przepisie powinna być mowa o ilości wody, która oddychanie umożliwia, nie zaś uniemożliwia, jak jest dotychczas, zatem zmianę w tym zakresie ocenić należy pozytywnie;

Jednocześnie, poza tą poprawką natury językowej, Projektodawca proponuje również zmianę przepisu w zakresie merytorycznym, co do której należy wyrazić wątpliwości. W ocenie Komisji Legislacyjnej przy Naczelnej Radzie Adwokackiej **proponowane nowe brzmienie art. 6 ust. 2 pkt 18 uoz nadal pozostaje niewystarczające dla skutecznej ochrony ryb przed niehumanitarnym traktowaniem**. Stanowi, że przestępstwem jest *transport żywych ryb lub ich przetrzymywanie bez dostatecznej ilości wody umożliwiającej oddychanie zapewniającej dobrostan*. W pierwszej kolejności zwrócić należy uwagę na konieczność wprowadzenia przecinka, po słowie „oddychanie”. Niezależnie jednak od poprawki o charakterze interpunkcyjnym, wskazać należy na potrzebę doprecyzowania przepisu. Istnieje obawa, że odniesienie się przez Projektodawcę do „dobrostanu”, który jest określeniem o charakterze ogólnym, niezdefiniowanym w ustawie, otworzy ponownie pole do rozszerzającej interpretacji tego przepisu.

Warto przypomnieć, że przepis art. 6 ust. 2 pkt 18 uoz przez wiele lat budził spory interpretacyjne. Podkreślić należy, że nawet mimo aktualnie obowiązującego przepisu art. 6 ust. 2 pkt 18, który wprost wskazuje na obowiązek trzymania ryb w wodzie, w stosunku do karpia przez lata przestępstwo z art. 35 ust 1a uoz (znęcania nad zwierzętami) nie było skutecznie ścigane. W orzeczeniu z 13.12.2016r. Sąd Najwyższy wskazał na szereg błędów, popełnianych przez sądy w interpretacji art. 6 ust. 2 pkt 18, stwierdzając, że *„Powyższe wskazuje, że oba Sądy w sposób nieprawidłowy interpretują charakter prawny czynu zabronionego znęcania się nad zwierzętami z art. 35 ust. 1a ustawy w zakresie strony przedmiotowej tego czynu. Jednakże również rację ma skarżąca Fundacja, że w sposób niewłaściwy została scharakteryzowana przez Sądy strona podmiotowa tego przestępstwa”* (sygn. akt II KK 281/16). Dlatego, istotne jest, by przepis art. 6 ust. 2 pkt 18 zaprojektowany został w sposób wysoce precyzyjny, poprzez odwołanie się do ilości wody umożliwiającej oddychanie, całkowite zanurzenie oraz zachowanie naturalnej pozycji ciała ryby. W przywołanym wyżej orzeczeniu Sąd Najwyższy stwierdził, że *„Naturalnym środowiskiem ryb jest środowisko wodne, a więc zasadą winno być transportowanie, przetrzymywanie i przenoszenie ryb w środowisku wodnym, a więc takim, które zapewnia im właściwe warunki bytowania, czyli możliwość egzystencji, zgodnie z ich potrzebami gatunkowymi”*;

- projektowanego art. 6 ust. 2 pkt 20 uoz – istnieje potrzeba doprecyzowania tego przepisu poprzez wskazanie, że chodzi o brak dostępu zwierzęcia do pomieszczenia;
- projektowanego art. 6 ust. 2 pkt 21 uoz – zwrócić należy uwagę, że przestępstwo znęcania nad zwierzętami ze swojej zasady może być popełnione wyłącznie umyślnie. **Pomocne w tym kontekście pozostaje orzecznictwo Sądu Najwyższego.** W wyroku z dnia z 16.11.2009r. Sąd Najwyższy stwierdził, że „*znęcaniem jest więc każdy z wymienionych w art. 6 ust. 2 ustawy sposobów bezpośredniego postępowania w stosunku do zwierzęcia, które muszą być objęte zamiarem bezpośrednim sprawcy*” (sygn. akt V KK 187/09). Również orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 13.12.2016r. stanowi, że „*zamiar bezpośredni w zakresie tego przestępstwa winien być badany jednak w odniesieniu do samej czynności sprawczej, a nie woli zadania cierpień lub bólu zwierzęciu*” (sygn. akt II KK 281/16);
- projektowanego art. 6 ust. 2 pkt 22 uoz – projektowany przepis jest przedmiotowo szerszy niż ogólna definicja znęcania nad zwierzętami zawarta w art. 6 ust. 2, zdanie wstępne. W ocenie Komisji Legislacyjnej NRA sam fakt zamontowania na elementach budynków, urządzeń mogących powodować zranienie lub okaleczenie ptaków nie spełnia ogólnych znamion przestępstwa znęcania nad zwierzętami, które wymagają wypełnienia znamiona zadawania lub dopuszczania do zadawania bólu lub cierpień zwierzętom. Powyższe oznacza, że **przestępstwo znęcania nad zwierzętami dotyczyć musi konkretnych zwierząt**, wobec których wyrządzona została krzywda. Montowanie urządzeń nie jest równoznaczne z tym, że w stosunku do konkretnych zwierząt zostały wypełnione w/w znamiona z art. 6 ust. 2, zdanie wstępne. Nie kwestionując słuszności zakazu montowania takowych urządzeń, wskazać należy, że umieszczenie tego zakazu w katalogu zachowań znęcania nad zwierzętami nie jest właściwe;
- projektowanego art. 7 ust. 1 pkt 1-3 – kwantyfikatory „lub” pomiędzy punktami 1-3 należy zamienić na kwantyfikatory „albo”, ponieważ w ocenie Komisji Legislacyjnej przy NRA, punkty te mają charakter rozłączny, tzn. wobec jednego zwierzęcia możliwe jest skorzystanie z tylko jednej konkretnej podstawy prawnej;
- projektowanego art. 7 ust. 1a uoz – wprowadzony do przepisu został tryb wnioskowy, jednak brak jest wskazania podmiotu uprawnionego do złożenia przedmiotowego wniosku;
- projektowanego art. 7 ust. 1c uoz – przepis powinien zostać uzupełniony o określenie, że *zwierzę może zostać przekazane innej osobie prawnej (...)*. Aktualnie brak słowa „przekazane”;
- projektowanego art. 7 ust. 3a – uprawnienie przyznane w tym przepisie organizacji społecznej **powinno zostać ograniczone** tylko do takiej organizacji społecznej, której **statutowym celem działania jest ochrona zwierząt**. Aktualne brzmienie projektowanego przepisu przyznaje uprawnienie do żądania asysty każdej organizacji społecznej, również takiej, której statutowe cele nie są związane z ochroną zwierząt;
- projektowanego art. 9 ust. 1 – projekt zdecydowanie zmienia brzmienie art. 9 ust. 1, tym samym usuwając z uoz dotychczasowe wykroczenie, polegające m.in. na utrzymywaniu zwierzęcia bez odpowiedniej karmy i stałego dostępu do wody. Wskazać należy, że powyższe nie jest tożsame z czynem znęcania się nad zwierzętami, opisanym w art. 6 ust. 2 pkt 19 uoz.. W ocenie Komisji Legislacyjnej przy NRA usunięcie dotychczasowego brzmienia art. 9 ust. 1 i poprzestanie na art. 6 ust. 2 pkt 19 spowoduje, że stwierdzenie braku wody wobec danego zwierzęcia może pozostać poza możliwością ukarania. Zważyć należy, że **istnieje różnica pomiędzy zachowaniem opisanym w art. 9 ust. 1, tj. brakiem zapewnienia stałego dostępu do wody, a zachowaniem opisanym w art. 6 ust. 2 pkt 19, tj. pozbawieniem**

zwierzęcia wody przez okres wykraczający poza minimalne potrzeby danego zwierzęcia, co uzasadnia gradację czynów zabronionych odpowiednio jako wykroczenia i jako przestępstwa;

- projektowanego art. 9 ust. 2 pkt 1 i 2 uoz – określa powierzchnię kojca w zależności od wysokości zwierzęcia. Pomiędzy punktami 1 i 2 pozostaje jednak luka, w której prawo nie uregulowało powierzchni kojca dla psa o wysokości od 50 centymetrów do mniej niż 51 cm, tj. np. 50,5 cm;
- projektowanego art. 9 ust. 5 – zmianie ulec mają dotychczasowe przepisy pozwalające na trzymanie psów na uwięzi, nie krótszej niż 3 metry, nie dłużej niż 12 godzin na dobę. Dzisiejsze przepisy z punktu widzenia ich egzekwowania są wadliwe, bowiem w praktyce trudno jest udowodnić, że dane zwierzę trzymane jest dłużej niż 12 godzin na dobę na uwięzi. Zmianę ocenić należy pozytywnie, jednak wątpliwości budzi ust. 5, zgodnie z którym *zwierzęciu domowemu utrzymywanemu w kojcu należy co najmniej dwa razy dziennie zapewnić możliwość ruchu poza kojcem*. Przepis ten ma charakter podobnie nieegzekwowalny, jak dzisiejszy art. 9 ust. 2 uoz;
- projektowanego art. 9b – przepis wprowadza obowiązek właściciela do zgłoszenia zaginięcia zwierzęcia domowego. Intencja powyższego przepisu jest słuszna, jednak zwrócić należy uwagę, że ten przepis to tzw. *lex imperfecta*, tzn. norma prawna pozbawiona sankcji. Ponadto projekt nakłada na właściciela lub opiekuna obowiązek podjęcia „innych działań w celu odnalezienia zwierzęcia”, nie precyzując o jakie działania chodzi;
- projektowanego art. 10 d uoz – przepis zawiera określenia, które powtarzają tę samą treść. Oczywistym jest, że „produkty pozyskane ze zwierząt domowych” są „produktami pochodzenia zwierzęcego”;
- projektowanego art. 15 ust. 1 oraz art. 17 ust. 5 uoz – wskazane przepisy wymagają wzajemnego doprecyzowania. Z treści art. 15 ust. 1 uoz wynika, że **zwierzęta mogą być wykorzystywane do tzw. celów widowiskowych**, zaś art. 17 ust. 5 wprowadza **zakaz organizowania i prowadzenia „podobnych widowisk lub pokazów, związanych z wykorzystaniem zwierząt w celach rozrywkowych”**. Oba przepisy odwołują się do widowisk z udziałem zwierząt, co będzie powodowało w praktyce trudności w ustaleniu, czy dane zachowanie jest dozwolone w świetle art. 15 ust. 1 uoz, czy zabronione na podstawie art. 17 ust. 5 uoz;
- projektowanej zmiany w art. 35 ust. 1, ust. 1a i ust. 2 – zakłada podniesienie kar za przestępstwa przeciwko zwierzętom. Zgodzić się należy, że stopień surowości kary jest w pewnym stopniu odzwierciedleniem poziomu naganności danego czynu, jednocześnie jednak należy zwrócić uwagę, że sam fakt surowości kary nie jest wystarczającym narzędziem prewencyjnym w odniesieniu do przestępstw. Pierwszorzędne znaczenie ma jej nieuchronność. W celu poprawy poziomu ochrony zwierząt w Polsce, przestępstwa przeciwko zwierzętom powinny być przede wszystkim skutecznie ścigane;
- projektowanego art. 37f – kwestia podmiotów uprawnionych do złożenia wniosku o ukaranie pozostaje uregulowana w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia. Zgodnie z art. 57 § 1 „Podstawę do wszczęcia postępowania stanowi wniosek o ukaranie złożony przez organ uprawniony do występowania w charakterze oskarżyciela publicznego w danej sprawie, a w wypadkach określonych w art. 27 uprawnienia pokrzywdzonego § 1 i 2 także wniosek złożony przez pokrzywdzonego”. Wskazane przepisy art. 27 § 1 i 2 w sposób wyraźny określają sytuacje, w których wniosek o ukaranie może zostać złożony przez pokrzywdzonego, jako oskarżyciela posiłkowego;

- projektowanego art. 38 ust. 4 - kwantyfikatory „lub” pomiędzy punktami 1-3 należy zamienić na kwantyfikatory „albo”, ponieważ w ocenie Komisji Legislacyjnej przy NRA, punkty te mają charakter rozłączny, tzn. wobec jednego zwierzęcia możliwe jest skorzystanie z tylko jednej konkretnej podstawy prawnej;
- projektowanego art. 39 a uoz – co do zasady wszczęcie postępowania jest domeną uprawnionych do tego organów, które to wszczęcie może być zainicjowane w postępowaniu karnym – zawiadomieniem o podejrzeniu popełnienia przestępstwa albo wnioskiem o ściganie, w postępowaniu cywilnym wymaga złożenia pozwu w postępowaniu procesowym albo wniosku w postępowaniu nieprocesowym, w postępowaniu administracyjnym - odbywa się na wniosek lub z urzędu. Przykładem powyższego, zwrócić uwagę należy, że organizacje społeczne nie mogą posiadać uprawnień do wszczynania postępowań karnych - do tego powołane są organy ścigania.
- Art. 7 projektu ustawy – przepis przejściowy odnoszący się do zasad trzymania zwierząt na uwięzi. Przepis ten ustala warunki utrzymywania zwierząt domowych na uwięzi w okresie przejściowym, tj. od dnia wejścia w życie ustawy do dnia 1 sierpnia 2020r. Reguluje on jednak tylko kwestie długości uwięzi w okresie przejściowym, a nie odnosi się do czasu przebywania zwierzęcia na uwięzi, co może powodować rozbieżności interpretacyjne w stosowaniu tego przepisu.

Reasumując, projekt zmierza do znaczącej poprawy poziomu ochrony zwierząt w Polsce, jednak kluczowo istotne jest, by nowe przepisy były skuteczne w praktyce. W związku z tym, w ocenie Komisji Legislacyjnej przy NRA, konieczne jest przeprowadzenie dodatkowych prac nad projektem, uwzględniających korekty o charakterze redakcyjnym, interpunkcyjnym, legislacyjnym i merytorycznym.

*Adw. Karolina Kuszlewicz
Komisja Legislacyjna przy Naczelnej Radzie Adwokackiej*

adw. Kordula Klementa

